

„Könnyebb” költő szívesen engedne talán ilyen helyzetben a magány csábításának, Nemes Nagy Ágnes azonban érzi, hogy valahol, egyelőre még csak sejthető közelségben meglendül a „lombos lassú szél”, amely tofufújja majd a gondokat, s felhőtlenül simítja a költői látóhatárt:

*Van valahol,
van valahol,
valami valahol él.
Jól hallom én, amint suhog
valami lombos lassú szél.
Jól hallom én, valami forrás,
egy nagy fa odvából ered.*

(A tó)

Talán az énekhang salaktalan egyszerűsége, tiszta szárnyalása vinne közelebb a „fenti” világhoz? Az *Énekhangra* című ciklus mindenestre ennek a megközelítési módnak a próbája. Éreznünk kell azonban, hogy Nemes Nagy Ágnesnél az énekhang nagyon is törekeny, inkább a végtelenbe való tárulkozás költői eszköze, mint a megpihenésé. A dalforma szabad lebegésével azonban csak pillanatokra szélesedik a valóság, s máris feltűnnek korlátai is:

*Most széklábak körül lakom.
Minden tárgynak térdéig érek.
Akkor vállat vágtam a térnek.
S mennyi madár volt. Mennyi tér.*

Tévedne, aki e sorokból pesszimista létezésére következtetne. A költőnő inkább a lét dialektikáját érzékelteti ezzel a képpel, azt a tudatot, hogy a magányos nagy felröppenések ideje véget ért, ma már csak a közösség vállalt köteleke — és ez a kötelék olykor viszsztatart! — töltheti meg tartalommal és értelemmel a valóságot. A *Párbeszéd* című költeményben aforisztikus tömörséggel fogalmazza meg ezt a gondolatot:

*Engedj zászlórúd! Miért markolsz vissza
[a széltől?
— Rongy lennél egyedül! Így lobogó,
[lobogó!*

Nem problémátlan, nem egyszerű világ Nemes Nagy Ágnesé. Ott él költészetében a legmodernebb európai líra formanyelve és ihletése, a végsőkig való tömörítés és a szigorú tudatossággal végigkomponált versépítkezés. Am a magyar költészet legjobb hagyományait is beleolvasztotta lírájába, elsősorban József Attiláét. Hasonlóan lényeglátó, sokszor áttételes képi látásmóddal közeledik a természeti jelenségekhez, mint költő-elődje. Az *Alkohol* című vers indító képe jellegzetes példája ennek a magatartásnak. Amíg azonban József Attila szinte mindig találkozik a való világgal, Nemes Nagy Ágnes sokszor helyezi önmaga és a realitás közé a mítoszt. Ennek tükré az *Ekhnaton* című ciklus, amelyben sajátosan értelmezett egyéni világkép tükröződik. Maga is érzi azonban, hogy csak a világgal való találkozás alkotó lendülete éltetheti költészetét, ezért is könnyörög olyan „lélegzetért”, amely egyszerre adja az álmok igazétét és a valóság varázsát:

*Ne hagyj el engem, levegő,
engedj nagyot lélegzenem,
angyalruhák lobogjanak
mellkasomban ezüstösen,
akár a röntgenképeken.*

(Lélegzet)

A következő periódusban bizonyára új mozzanatahoz érkezik majd Nemes Nagy Ágnes lírája a „teherrel” való küzdelemnek és a „között” világával való — regisztráló és föloldó — számvetésnek. De akár tágitani fogja a „között” határait, akár „fölfelé” emelni: lírája jelentős értéke és eredménye a mai magyar költészetnek. (*Szépirodalmi Könyvkiadó 1967.*)

RÓNAY LÁSZLÓ

JOBBÁGY KÁROLY: ÉJSZAKAI VETÍTÉS

Jobbágy Károly későn indult költő; nem költői alkata, a történelem taszította bele ebbe a késői indulásba, s ezzel mintegy bélyeget is sütött rá: az elkészttség elleni hadakozás bélyegét. Már 1939-ben megjelentek első versei, de a háború, majd a hadifogság elvágta a költőt közönségétől; a tulajdonképpeni indulás az ötvenes évek elejére esik,

első kötete, a *Feltámadás* 1955-ben jelent meg. S azóta mintha legfőbb gondolja e késés behozása lenne: mintha minden erejével termékenységét szeretné bizonyítani. Kétszer kapott József Attila-díjat, a *Hó és nap* című kötete az 1962-es könyvhét egyik könyvsikere lett, ez évben pedig napvilágot látott válogatott verseinek gyűjteménye, az *Éjszakai*

vetítés. Úgy tűnik, megérte az igyekezet: Jobbágy kiharcolta helyét irodalmi életünkben.

A válogatott kötet azonban nemcsak eredmény, büszkeség, hanem próbatétel, mérleg is. Attekintés egy költői pályáról (itt jelenik meg először 1938 és 1953 között írt verseinek többsége), „szellemi portré” — mint a könyv fülszövege mondja —, az első valódi szembenézés azzal, hogy mit és mennyit tud adni a költő. A *Hajnali viadal* verseinek ars poeticája a szabatos gondolatot, a fékezett szenvedélyességet vallotta; „fiatalos” betörés volt akkori líránkba, sok ígérettel, hogy a lázas dalnok, levetve lázának minden modorosságát, érett költővé tisztul.

Abban a „robbanásban”, amit az induló Jobbágy költészete jelentett, épp póztalanságának volt a legnagyobb szerepe, ahogy építeni tudott alkalmi vers-indítékaira, a hétköznapi kilesett vagy ajándékba kapott pillanataira, ahogy a legegyszerűbb, legszürkébb motívumokból lendületet vett. Az évek során azonban a póztalanságból egyhangúság lett; az alkalmiság egy határon túl fárasztóvá válik. Pedig Jobbágy a lényegyet keresi, iszonyú hévvel — s talán épp ez a baj, ez a hév, mellyel minden alkalomra lecsap, amelyben mondanivaló, téma rejtőzhet. S az élmény mintha azon frissiben vessé is formálódna. Nem szelektálja az élményeit, s a versből nem egyszer adatfölvétel lesz, pszichológiai kísérlet, kultúrtörténeti-szociológiai fölmérés; egyre szélesebb az élményköre, de nincs belső érrendszere az élményeknek. Talán túl sok a költőben az elnézés a már megszervedett sorok iránt; a sallang fojtogatja az értéket. Ami ráhangolódna a belső érrendszerre, itt az is megcsúszik. Annyi a bolyongó, kötődésre képtelen elem, hogy megakadályozza a kristályosodást. Az élményből

marad az állapotörögítés — egy ste-nogram hűségével. A hatásos részleteket konvencionális fordulatok követik — sajnos, nemegyszer legújabb verseiben is —, elhasznált jelzők, banális kifejezések agyonütnek kitűnő versszakokat, nincs gyorsulása, sebessége a költészetének, bár a költőben feszülő indulatok nemegyszer szemben állnak ezzel a monotonitással.

De mindezek ellenére Jobbágy Károly költészetének mégis hoztak gazdagodást az évek. Egyre következetesebb benne a törekvés, hogy minél szélesebb fronton találkozhasson az emberekkel, minél több szál, minél igazabb kapcsolat fűzze hozzájuk. Keresi a kapcsolatokat, s egy-egy költeményében valóban megragad valami bensőséges, befogadó családiasság. A legjobban talán a *Hó és nap* verseiben, minden bizonnyal ezért volt ez a legnépszerűbb kötet. Néha csodálatosan emberközelben jár, kitárukkozó líraisággal öleli magához a világot, az életet.

S bizonyára itt rejlik a kulcs, mely utat nyithat Jobbágy költészetében, ha még következetesebben, szenvedélyesebben ragaszkodással kötődik megszenvedett humanizmusához. Mert a szándék ott ég benne, s a szándék, hogy szervezettebb, visszafogottabb, s mégis erősebb eszközökkel törjön a nagy versek magaslata felé, egyúttal ígért is. De az igazi szenvedély az indulatok sűrítését is jelenti, az igazi póztalanság nem egyenlő az alkalmiság szürkeségével. Nagyobb fegyelemre van szüksége, önismeretre, mûgondra, hogy verseiben ne azt érezzük, mintha minden élményét megírna, hanem azt, hogy amit megírt, lehetetlen volt nem megírnia. Mintha azt a néhány szót vésné kőbe a jövőnek, ami a leglényegesebb. (*Szépirodalmi Könyvkiadó 1967.*)

PÁLYI ANDRÁS

RÓNAI MIHÁLY ANDRÁS: HIRTELEN ÉBREDÉS

Rónai Mihály András elsősorban az olasz és a német költészet kitűnő tolmácsaként tartottuk számon; s bár irodalmi köztudatunk sohasem feledkezett meg róla, hogy Rónai költő — 1937 óta, mikor második kötetét, a *Két háború közt* megjelent, verseivel csak nagy ritkán találkozhattunk folyóiratainkban —, mégis meglepetést jelent új, csaknem 300 oldalas verseskötete: négy évtized

gazdag termését gyűjti egybe. „Nem »hallgató költő« voltam, »ellhallgatott költő« pláne nem — csak titkoló” — vallja a kötet előszavában; s valóban van valami titokzatos benne, hogy egy termékeny költő — miközben aktív közéleti és publicisztikai tevékenységet folytat — maga fogja vissza verseit a megjelenéstől. Nem „lámpalázból”, hisz a két fiatalkori kötet átlendítette gatlá-